

Posudek na magisterskou diplomní práci

Tomáše Vojty

Prolog sovětizace. Západní Bělorusko a Západní Ukrajina 1939-1941.

Diplomní práce Tomáše Vojty se soustředila na téma relativně nové v polské (ruské, ukrajinské, běloruské) historiografii, nemluvě již o českém prostředí, pro které jde o záležitost vzdálenou až exotickou. Sovětská inkorporace oblastí západního Běloruska a Ukrajiny má v kontextu poznání moderních dějin východní Evropy podstatné místo. Podobně jako v připojeném Pobaltí či v dalších oblastech zabraných Finsku a Rumunsku se tu odehrálo „pohlčení“ území, která kdysi patřila ruské říši, během dvou meziválečných dekád se zabydlela v jiných státech a pak se zase vrátila „na své“ místo. Nástup sovětského režimu tu znamenal masivní demografické změny, jejichž tehdejší i současná percepce po sobě zanechala řadu stereotypních výkladů zrcadlících zvláště namíchaný koktejl etnických a sociálních poměrů rozpořbovaných politickými událostmi.

Měl bych hned na začátek jednu připomínku – pojem sovětizace je již tak dosti inflační záležitostí a myslím, že jeho použití pro zmíněné inkorporace působí trochu matoucím dojmem zejména s ohledem na fakt, že srovnáme-li sovětizaci tohoto typu s klasickým pojetím sovětizace jako procesu, jímž si Moskva od konce 40. let 20. století podrobovala země střední a jihovýchodní Evropy, pak srovnáváme nesrovnatelné. Již jen zánik státní suverenity inkorporovaných území nebo takřka totální rozsah změn, které tu do léta 1941 proběhly, to jsou prvky, které v případě sovětského bloku nenajdeme. Přimlouval bych se v tomto případě za „sovětizaci“ nebo za použití jiného pojmu (anexe, inkorporace).

Vojtova práce se zaměřila zejména na popis a vysvětlení korelací mezi etnickými a sociálními aspekty sovětské politiky na těchto územích, aby prověřila tezi, že obyvatelstvo zabraných území vyjadřovalo svůj postoj k novému režimu dominantně, ne-li výlučně podle etnického klíče. Tato teze se promítá zejména v polské reflexi do výkladu „sovětizace“ jako záměrného díla spolupráce sovětské moci a Nepoláků, zejména pak židů, Bělorusů a Ukrajinců, proti Polákům. Použitá argumentace, pracující s publikovanými prameny a novými monografiemi, ukazuje přesvědčivě, že sovětský postup byl národnostně neutrální a že dojem protipolského vyznění byl z jeho perspektivy dán zejména silnou korelací mezi etnickým a sociálním statutem lidí žijících na zabraných územích a sovětským režimem postihovaných. Ukazuje to také fakt (s. 109), že po deportacích sociálně „vyšší“ polské skupiny se z hlediska etnického klíče začaly srovnávat počty zatčených a několik měsíců před zahájením německého útoku na Sovětský svaz dokonce počty zatčených Ukrajinců čtyřnásobně přesáhly počty zatčených Poláků.

Kromě výše uvedeného námětu nemám k práci žádné meritorní připomínky, možná jen mohla více využívat také jinou než polskou literaturu (jakkoliv převaha polské produkce se do práce nepromítla a je také otázka, co je v současnosti možné sehnat v našich

knihovnách). Myslím, že poznámkový aparát je trochu hodně dost velký, autor často vysvětluje věci známé. Snaha o korektně akademické vyjadřování vede místy k trochu topornému stylu, ale fakt, že jsou tam zase velmi dobře napsané pasáže dokazující také schopnost udělat z věci příběh s dobrou pointou, svědčí spíše o to, že text by se ještě potřeboval trochu „usadit“, jsou také pleonasmy (nepřekonanou prací která představuje vrchol, s. 14), roztomilé polonismy (Německá strana tuto ofertu přijala..., s. 19) a občas překladové nešikovnosti (kresovitý – v češtině pojem „kresy“ už vymizel, literárně kdysi například A. M. Tilschová - Na kresách, spíše použít slovo kresový nebo prostě pohraniční či pomezí) nebo stylistické neobratnosti. Práce nicméně neobsahuje gramatické chyby, což se, bohužel, už dnes musí také považovat za výkon.

Diplomní práce Tomáše Vojty splňuje předepsané požadavky, tudíž ji doporučuji k obhajobě a navrhuji známku výborně.

13.6.2007

Jiří Vykočkal